

УДК 342.7:342.9

О. Л. СОКОЛЕНКО,*кандидат юридичних наук, доцент,**завідувач кафедри адміністративного та кримінального права**Дніпропетровського національного університету імені Олеся Гончара*

ПОНЯТТЯ, ЗНАЧЕННЯ ТА СИСТЕМА АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИХ ЗАСОБІВ ЗАХИСТУ ПРАВ ГРОМАДЯН

Здійснено аналіз теоретичних положень і нормативних засад адміністративно-правових засобів захисту прав громадян, визначено їх сутність і поняття, встановлено значення та систему, а також співвіднесено адміністративно-правові засоби із формами та способами в рамках єдиного адміністративного механізму захисту прав громадян.

Однією з основних проблем організації та реалізації в Україні системи захисту прав громадян є недостатня як теоретична, так і нормативно-правова розробленість категорій форм, способів і засобів такого захисту, що певною мірою викривляє їхнє сприйняття й зумовлює фрагментарність застосування та недосконалість правового регулювання. При цьому слід відзначити, що адміністративно-правові засоби захисту прав громадян, які нарівні з цивільно-правовими, кримінально-правовими й іншими засобами являють собою вагомий сегмент загальної системи захисту прав громадян. До того ж, за І. Л. Бородіним [1, с. 88], саме в процесі виконавчо-ропорядчої діяльності різних органів та їх посадових осіб реалізується значна частина суб'єктивних прав громадян. Разом із тим форми, способи й засоби саме адміністративно-правового захисту з огляду на відсутність єдиної державної політики й централізованого правового регулювання у цій сфері наразі потребують першочергового впорядкування. Відтак актуалізуються питання формування адміністративно-правового захисту прав громадян, його форм, способів й засобів не як збірної категорії, а як цілісної синергетичної системи.

Зазначимо, що окремі питання форм, способів й засобів захисту прав громадян раніше вже розглядалися в роботах таких учених, як І. Л. Бородін, Н. Д. Гетьманцеві, І. Г. Козуб, Г. В. Єрмоєнко, І. В. Лагутіна, О. Ф. Мельничук, Л. В. Шевченко, Т. М. Ярова тощо. У той же час дані дослідження розкривають механізм захисту прав громадян лише в загальних рисах або ж в аспекті інших систем захисту прав громадян. Саме тому **метою** нашої роботи є аналіз теоретичних положень і нормативних засад адміністративно-правових засобів захисту прав громадян, формулювання поняття та значення й визначення їх системи, а також

співвідношення адміністративно-правових засобів із формами та способами в рамках єдиного адміністративного механізму захисту прав громадян.

Передусім підкреслимо, що поняття, значення та система адміністративно-правових засобів захисту прав, свобод і законних інтересів людини і громадянина безпосередньо обумовлюється загальним розумінням засобів захисту прав громадян в цілому. Отже, співвідносячи за кругами Ейлера вказані явища, вкажемо, що поняття адміністративно-правових засобів є дещо вужчим за поняття засобів захисту, втім, так само як засоби захисту нарівні з засобами правової охорони виступають лише окремим різновидом правових засобів. Інакше кажучи, адміністративно-правові засоби захисту прав громадян, з одного боку, мають характеризуватися усіма ознаками, властивими засобам захисту взагалі, а з іншого боку, набувати й власних ознак, зумовлених їхньою адміністративно-правовою природою.

Відтак серед загальних ознак адміністративно-правових засобів захисту, виходячи з загального поняття засобів захисту прав громадян, виділимо, передусім, те, що за своєю природою вони втілюються не тільки у відповідній діяльності, але й в інших інструментах та заходах правового впливу. Вказане, зокрема, пояснюється і тим, що цільова спрямованість адміністративно-правових засобів полягає в забезпеченні як реалізації, так й організації захисту прав громадян. Інакше кажучи, засобами захисту виступатиме не лише правозахисна діяльність уповноважених суб'єктів, але й заходи, що передують цьому та ініціюють або ж формують умови для ефективного здійснення захисту прав громадян.

Так, наприклад, засобами захисту прав громадян, за Г. Д. Гетьманцевою та І. Г. Козубом [2],

є позов та звернення громадян. При цьому, як на нас, позов повною мірою може розглядатись як базовий засіб захисту прав громадян в рамках адміністративного судочинства, що, керуючись положеннями Кодексу адміністративного судочинства України, ініціює дану форму захисту й фактично зумовлює необхідність застосування адміністративним судом адекватних заходів (способів) захисту порушених прав, свобод і законних інтересів людини і громадянина. У зв'язку із цим не можна не зважати на позицію Г. П. Тимченка [3, с. 11], за яким позов є основним й універсальним засобом захисту прав громадян. Крім того, й організація органів прокуратури, покладення на них відповідних правозахисних повноважень, у тому числі із здійснення нагляду за діяльністю правоохоронних органів на предмет дотримання в ній прав громадян, зважаючи на специфіку правового статусу прокуратури, так само виступає своєрідним засобом, що забезпечує своєчасне виявлення, запобігання й припинення порушень прав громадян органами прокуратури шляхом видання відповідних актів прокурорського реагування. Таким чином, контрольно-наглядова діяльність прокуратури, що не спрямовується на захист конкретних прав громадян, так само може виступати передумовою, чинником, засобом, що забезпечує й обумовлює або самостійне застосування способів захисту, або ж, наприклад, подання цивільного позову про відшкодування заподіяних злочином збитків, спрямованого на захист прав конкретного громадянина за ст. 33 Закону України «Про прокуратуру».

Так само як засіб захисту прав громадян, вважаємо, можна розглядати загалом і саме право на такий захист, яке, зокрема, виявляється у праві на оскарження, хоч, наприклад, І. Л. Бородінім [1, с. 356], воно й стосується не стільки засобів, як способів захисту. На нашу думку, дане право також мислиться як окремий правовий феномен, правова визначеність та гарантованість якого з боку держави, по суті, й покладається в основу використання та застосування всіх інших засобів, способів і форм адміністративно-правового захисту.

Підкреслимо, що подібний широкий підхід до розуміння адміністративно-правових засобів дозволяє виявляти та характеризувати все розмаїття факторів, що сприяють забезпеченню та реалізації захисту прав громадян. У той же час не можна залишати поза увагою й таку загальну ознаку правових засобів, як їх здійснення в межах чинного законодавства, а щодо адміністративно-правових засобів захисту – в

межах чинного адміністративного законодавства. При цьому саме критерій адміністративно-правового регулювання виступає однією з розрізнявальних ознак адміністративно-правових засобів захисту прав громадян. Так, як нами раніше вже зазначалось, адміністративно-правове регулювання поширюється як на організаційно-розпорядчі, так і на реординаційні відносини у сфері організації та практичної реалізації захисту прав громадян в Україні. Реординаційні відносини ж між органами публічної влади, на які покладене здійснення захисту прав громадян, та громадянином хоч і становлять вагомий сегмент, проте повністю не вичерпують сфери дії відповідних адміністративно-правових засобів. Тому маємо погодитись із Л. В. Шевченко, згідно з думкою якої адміністративно-правові засоби охоплюють лише відносини, що «виникають між органами публічного управління та між ними й громадськими організаціями або громадянами» [4].

В аспекті адміністративно-правових засобів захисту, на нашу думку, слід виділяти організаційно-розпорядчі відносини із організації системи захисту прав громадян як елемента державного управління та організаційно-розпорядчі відносини з приводу охорони та захисту прав громадян. Так, якщо в першому випадку адміністративно-правовими засобами виступатиме нормативне, організаційне, функціональне, кадрове та матеріально-фінансове забезпечення функціонування компетентних правозахисних державних інституцій, то в другому випадку як такі засоби може розглядатись, наприклад, контрольно-наглядова діяльність прокуратури, а також, згідно з п. 12 ч. 1 ст. 13 Закону України «Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини», перевірка стану додержання встановлених прав і свобод людини і громадянина відповідними державними органами, у тому числі тими, що здійснюють оперативно-розшукову діяльність.

Таким чином, владно-розпорядча діяльність відповідних правоохоронних (правозахисних) органів щодо інших органів державної влади так само виступає в ролі своєрідного адміністративно-правового засобу, що сприяє виявленню, усуненню й запобігання порушенням прав громадян, а отже, їхньому захисту. У зв'язку із цим можна зауважити те, що, за В. О. Іванцовим [5, с. 3], адміністративно-правові засоби є одним з ефективних структурних елементів охоронної діяльності органів держави, спрямованої на формування та розвиток суспільних відносин у різноманітних галузях. Відтак широке

застосування усього розмаїття адміністративно-правових засобів сприяє продуктивному здійсненню різних механізмів захисту прав громадян. Вказане, у свою чергу, актуалізує питання співвідношення адміністративно-правових засобів, форм і способів захисту прав громадян.

Маємо зауважити, що значення адміністративно-правових засобів захисту прав громадян, зокрема, виявляється й у тому, що вони можуть застосовуватись не тільки в межах адміністративної форми, але й у межах інших форм захисту. Так, наприклад, звернення прокурора до суду з позовами або заявами про захист прав і свобод особи за ч. 3 ст. 36-1 Закону України «Про прокуратуру» саме по собі є самостійним адміністративно-правовим засобом прокурорського реагування на порушення конкретних прав громадян, який може покладатись в основу не лише адміністративної юстиції, але й цивільного чи навіть кримінального судочинства. Попри це адміністративно-правові засоби здебільшого належить розглядати в контексті саме адміністративної форми захисту прав громадян, до якої, як ми вже відзначали, передусім належить адміністративна юстиція, діяльність Уповноваженого з прав людини, оскарження у зверненнях громадян, діяльність прокуратури, органів внутрішніх справ й інших правоохоронних органів тощо.

Зазначимо, що в науці існують і дещо інші підходи до класифікації форм захисту. Так, С. І. Ілларионова виділяє форму самозахисту, судову та організаційну форми [6]. Тут насамперед маємо зауважити, що питання віднесення самозахисту до форм чи то способів захисту прав громадян у науці остаточно не вирішено; зокрема, на думку Г. П. Тимченка [3, с. 7] самозахист являє собою спосіб захисту, що характеризується самостійним застосуванням суб'єктами матеріально-правових відносин засобів захисту, без звернення до юрисдикційного органу. Таким чином, незалежно від остаточної природи самозахисту адміністративно-правові засоби, в основі яких лежить реалізація владно-розпорядчих повноважень, під час самозахисту застосовуються не безпосередньо, а лише опосередковано в аспекті забезпечення та гарантування реальності й ефективності використання самозахисту в Україні.

Щодо іншого можна стверджувати, що адміністративно-правові засоби виявляються і в судовій, і в організаційній формі захисту прав громадян. Зокрема, узагальнюючи сформульоване С. І. Ілларионою поняття організаційної форми захисту трудових прав працівників [6],

організаційну форму захисту можна визначити як діяльність державних (у тому числі й правоохоронних) органів, що здійснюють запобігання і припинення порушень прав громадян, а також їхнє відновлення шляхом реалізації свого спеціального правового статусу, наявних у них прав та обов'язків. У зв'язку із цим слід наголосити, що якщо дана форма захисту визначає порядок правозахисної діяльності та її суб'єкта, а згідно з І. В. Лагутиною [7, с. 8] способи захисту вказують, за допомогою яких саме дій здійснюється захист, то засоби уособлюють собою заходи, що забезпечують даний механізм захисту.

Таким чином, усі ті правові явища, діяння й заходи, що відповідно до адміністративного законодавства зумовлюють і забезпечують владно-розпорядчий вплив на організацію та реалізацію захисту прав громадян в Україні і є адміністративно-правовими засобами захисту прав громадян. При цьому їхня специфіка та значення виявляються в тому, що адміністративно-правові засоби можуть виступати елементом різних форм захисту прав, свобод і законних інтересів людини і громадянина й у цілому забезпечують адміністративно-правову форму захисту прав громадян.

Як уже відзначалося, поняття адміністративно-правових засобів захисту прав громадян за своєю сутністю є досить широким, а тому в умовах демократичної соціальної правової держави не може і не має бути остаточно визначеним. Натомість більш продуктивними вбачаються питання їхньої класифікації, що сприятиме не тільки характеристиці усієї системи таких адміністративно-правових засобів, але й встановленню істотних ознак як системи, так і самих засобів. Разом із тим, одразу маємо зауважити певну умовність будь-яких класифікацій засобів захисту прав громадян, що, за В. Б. Авер'яновим [8, с. 187–188], у реальному житті тісно пов'язані між собою й використовуються одночасно.

Диференціація адміністративно-правових засобів захисту прав громадян, на нашу думку, передусім має проводитись у розрізі сутності соціальних відносин, що лежать у їх основі. При цьому маємо лише частково погодитись із І. Л. Бородіним [1, с. 113] щодо того, що обов'язковими учасниками подібних адміністративно-правових відносин є громадяни. З одного боку, громадяни дійсно є неодмінними учасниками відносин, які виникають з приводу застосування тих чи інших засобів захисту, у тому числі навіть коли захист здійснюється не з

їхньої ініціативи (наприклад, подання прокурором позову в інтересах громадянина). Зокрема, як також відзначається [1, с. 356], громадяни є обов'язковими учасниками правовідносин щодо реалізації прав громадян на оскарження, здійснення судового контролю та нагляду щодо захисту прав громадян, а також представництва прокурором інтересів громадян в суді.

Проте, з іншого боку, слід окремо виділити й відносини із організації та поточної правоохоронної діяльності правоохоронних органів, що виступають своєрідним забезпечувальним засобом правозахисної діяльності, суб'єктами яких можуть бути й тільки державні органи (наприклад контрольно-наглядова діяльність за правоохоронними органами на предмет дотримання в ній прав громадян). Таким чином, адміністративно-правові засоби захисту залежно від характеру адміністративно-правових відносин поділяються на засоби, суб'єктами яких є орган державної влади та громадянин, та засоби, суб'єктами яких виступають лише владні інституції.

Дещо з іншої точки зору засоби захисту прав громадян розглядає Т. І. Пашук [9, с. 84] і пропонує диференціювати їх за критерієм суб'єкта їх використання, виділяючи засоби людини та засоби держави. Певною мірою вказане корелюється із нашою думкою щодо можливості реалізації адміністративно-правових засобів захисту без їх додаткового ініціювання громадянином. Так, якщо засоби, здійснювані громадянином (позов, право на оскарження), покликані лише активізувати державно-правовий механізм у напрямку захисту його прав, свобод і законних інтересів, то державні засоби мають значно ширшу сферу застосування. Зокрема за допомогою здійснюваних державою адміністративно-правових засобів захист прав громадян може не тільки ініціюватись (наприклад звернення прокурора до суду за захистом прав громадян), але й безпосередньо здійснюватись (наприклад проведення прокурором перевірок стану дотримання прав громадян).

Крім цього, дещо наближено до цього є й інша класифікація адміністративно-правових засобів захисту прав громадян – залежно від внутрішньої спрямованості та ролі в забезпеченні механізму захисту прав, свобод і законних інтересів людини і громадянина. За цим критерієм, відповідно до розширеного підходу до розуміння адміністративно-правових засобів захисту, останні поділяються на засоби, пов'язані з забезпеченням та організацією адміністративних механізмів захисту прав грома-

дян, та засоби, пов'язані із безпосереднім застосуванням і використанням відповідних форм і способів із метою захисту конкретних прав конкретних громадян. Так, якщо звернення громадянина до відповідного правоохоронного органу з приводу захисту його прав стосується практичної реалізації захисту, то організація діяльності такого правоохоронного органу, включаючи наділення його певною функціональною, кадровою й матеріально-фінансовою основою, хоч прямо і не залежить від конкретних ситуацій захисту прав громадян, однак так само є неодмінною умовою реальності адміністративно-правового захисту прав громадян. Значення такого поділу вбачається нами, передусім, у врахуванні всіх чинників, що різномірно забезпечують механізм захисту прав громадян, відповідно до чого адміністративно-правове регулювання не тільки має встановлювати дієві процедурні засоби захисту, але й створювати достатні матеріальні умови їхньої успішної реалізації.

Подібною точки зору дотримується й Д. М. Бахрах [10, с. 47], що до основних засобів захисту й охорони прав і свобод громадян від зловживання владними повноваженнями та некомпетентності у діяльності посадових осіб державних органів та органів місцевого самоврядування відносить як створення організаційно-правового механізму, так і повсякденну роботу уповноважених органів, головним завданням яких є охорона правопорядку. Таким чином, уся сукупність адміністративно-правових відносин з приводу застосування державно-владних повноважень щодо забезпечення гарантування, охорони й захисту прав, свобод і законних інтересів людини і громадянина загалом і становить основу адміністративно-правових засобів такого захисту.

У той же час дещо неоднозначним є запропоноване Д. М. Бахрахом виділення як окремих засобів захисту прав громадян активної діяльності самих громадян щодо використання наданих їм прав, а також процесуального захисту (у тому числі й адміністративного судочинства). Так, як на нас, адміністративна юстиція дійсно уособлює відмінний від діяльності правоохоронних органів за своїм процедурним аспектом механізм захисту прав громадян. Разом із тим, навряд чи адміністративну юстицію належить відносити до засобів захисту, що як правозахисний механізм, наділений власною організаційною й нормативною основою, а також способами захисту, є саме формою захисту прав громадян, позиція щодо чого в науці

поділяється такими вченими, як В. Б. Авер'янов [11, с. 397], О. Ф. Скакун [12, с. 191–192] тощо.

Поза цим, підставою для класифікації адміністративно-правових засобів захисту прав громадян може виступати й їхня внутрішня природа та сутність вираження матеріального світу. Передусім відзначимо, що в цілому адміністративно-правові засоби захисту прав громадян являють собою певні матеріальні явища правового характеру. При цьому в загальнофілософському значенні під явищем узагальнено розуміють «зовнішній вияв сутності предметів, процесів» [13, с. 1645]. Таким чином, указані явища є досить різнорідними, зокрема це контрольна-наглядова діяльність прокуратури, організація діяльності органів внутрішніх справ, право громадян на оскарження, позов, звернення громадянина, проведення перевірки Уповноваженим з прав людини тощо. Відповідно до цього вищеперелічені явища – адміністративно-правові засоби захисту – із відомою часткою умовності можна поділяти щонайменш на інструменти (позов, заява, скарга громадянина) та заходи або діяння (практична діяльність правоохоронних органів).

Щодо цього також варто зауважити, що залежно від підходу до їх сприйняття одні і ті самі явища можуть виступати і як інструменти, і як діяння. Наприклад, звернення громадянина в його абстрактному значенні є інструментом, а як елемент ініціювання адміністративно-правової юрисдикційної форми захисту прав громадян – діянням. Уважаємо, що подібне розмежування адміністративно-правових засобів захисту прав громадян сприятиме не тільки їх правильному сприйняттю, але й чіткішому розумінню місця та значення у правозахисному механізмі, належному застосуванню в цілях запобігання й припинення порушень, а також відновлення прав, свобод і законних інтересів людини і громадянина.

Список використаної літератури

1. Бородін І. Л. Адміністративно-правові засоби захисту прав та свобод людини і громадянина : дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.07 / Бородін Іван Лук'янович. – Х., 2004. – 405 с.
2. Гетьманцева Н. Д. Засіб, спосіб і форма захисту трудових прав / Н. Д. Гетьманцева, І. Г. Козуб // Адвокат. – 2009. – № 11 (110). – С. 37–42.
3. Тимченко Г. П. Способи та процесуальні форми захисту цивільних прав : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.03 / Тимченко Геннадій Петрович. – Х., 2002. – 20 с.
4. Шевченко Л. В. Правові засоби забезпечення цивільного захисту населення / Шевченко Любов Василівна // Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ. – 2011. – № 2. – С. 69–76.
5. Іванцов В. О. Адміністративно-правові засоби протидії правопорушенням в галузі фінансів : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07 / Іванцов Володимир Олександрович. – Х., 2010. – 20 с.
6. Ілларіонов С. І. Загальна характеристика сучасних форм захисту трудових прав працівників / С. І. Ілларіонов // Митна справа. – 2012. – № 1 (79). – Ч. 2. – Кн. 2. – С. 349–354.
7. Лагутіна І. В. Форми захисту трудових прав працівників : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.05 / Лагутіна Ірина Вікторівна. – О., 2007. – 20 с.
8. Державне управління: проблеми адміністративно-правової теорії та практики / заг. ред. В. Б. Авер'янов. – К. : Факт, 2003. – 384 с.

Так чи інакше, незважаючи на існуючу специфіку конкретних адміністративно-правових засобів захисту прав громадян, саме вони виявляють ключове значення в аспекті забезпечення належної організації та реалізації державно-юридичної правозахисної діяльності, націленої на попередження й припинення порушень, а також відновлення прав громадян, тоді ж як, на думку В. Б. Авер'янова [8, с. 186], недосконалість застосування засобів охорони та захисту прав людини є однією з основних проблем юридичного гарантування останніх в Україні. Вирішення даного питання вимагає забезпечення не тільки внутрішньої системності адміністративно-правових засобів, але й їх узгодженості з адміністративними формами й способами захисту прав, свобод і законних інтересів людини і громадянина.

Таким чином, підсумовуючи зазначене, підкреслимо наступне. Адміністративно-правові засоби як засоби державно-юридичної правозахисної діяльності є одним із ключових елементів правозахисного механізму й забезпечують організацію та реалізацію захисту прав громадян, сприяючи використанню і застосуванню форм і способів такого захисту. Система адміністративно-правових засобів складається з різних за своєю сутністю і призначенням правових явищ, інструментів, заходів, діянь, здійснюваних різними суб'єктами й на різних стадіях правозахисної діяльності, які спільно вирішують завдання запобігання та припинення порушень, а також відновлення прав, свобод і законних інтересів людини і громадянина. Системність адміністративно-правових засобів у свою чергу вимагає забезпечення не лише їхньої органічної єдності, але й послідовного поєднання та впорядкування із адміністративно-правовими формами і способами захисту.

9. Пашук Т. І. Право людини на ефективний державний захист її прав та свобод : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01 / Пашук Тарас Ігорович. – Л., 2006. – 210 с.

10. Бахрах Д. Н. Административное право : учебник [для вузов] / Д. Н. Бахрах. – М. : БЕК, 1996. – 355 с.

11. Адміністративне право України. Академічний курс : підручник : у 2 т. Т. 1. Загальна частина / ред. колегія: В. Б. Авер'янов (голова). – К. : Юрид. думка, 2004. – 584 с.

12. Скакун О. Ф. Теорія держави і права : підручник [для студ. вищ. навч. закладів] / О. Ф. Скакун. – 2-ге вид. – Х. : Консум, 2005. – 656 с.

13. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і допов.) / уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. – К. ; Ірпінь : Перун, 2005. – 1728 с.

Надійшла до редколегії 16.12.2012

СОКОЛЕНКО А. Л. ПОНЯТИЕ, ЗНАЧЕНИЕ И СИСТЕМА АДМИНИСТРАТИВНО-ПРАВОВЫХ СРЕДСТВ ЗАЩИТЫ ПРАВ ГРАЖДАН

Выполнен анализ теоретических положений и нормативных основ административно-правовых средств защиты прав граждан, определена их сущность и понятие, установлено значение и систему, а также соотнесены административно-правовые средства с формами и способами в рамках единого административного механизма защиты прав граждан.

SOKOLENKO A. CONCEPT, VALUE AND SYSTEM OF ADMINISTRATIVE AND LEGAL MEASURES OF THE PROTECTION OF HUMAN RIGHTS

The analysis of theoretical positions and legal basis of administrative and legal measures of the protection of human rights is made, their essence and concept are determined, their value and system are established; also the administrative and legal measures are correlated with the forms and methods within single administrative mechanism of protection of human rights.

УДК 349.41

В. С. ТЕРЕЩУК,

здобувач

Національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого»

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ДЕРЖАВНОГО КОНТРОЛЮ ЗА ВИКОРИСТАННЯМ І ОХОРОНОЮ ЗЕМЕЛЬ МОРСЬКОГО ТРАНСПОРТУ

Проаналізовано положення законодавства України щодо змісту компетенції суб'єктів державного контролю за використанням і охороною земель морського транспорту; виявлено недоліки в законодавчій базі з даного питання та запропоновано передати функції такого контролю єдиному державному органу.

Земля в Україні є екологічною, економічною, соціальною, державно-правовою цінністю, джерелом ресурсів, необхідних для життєдіяльності українського суспільства та основою життя кожної конкретної людини. Вона задовольняє різноманітні індивідуальні й суспільні потреби та інтереси. Так, земля є базисом для різних видів соціально корисної діяльності, зокрема використовується для забезпечення функціонування транспортної галузі України. Ефективна діяльність даної галузі національної економіки є необхідною умовою для забезпечення обороноздатності, захисту економічних інтересів держави, підвищення рівня життя населення, тобто для виконання державою покладених на неї Конституцією України обов'язків

перед суспільством і своїми громадянами. Тому дослідження правового режиму земель транспорту з метою подальшого його впорядкування і вдосконалення є актуальним завданням вітчизняної юридичної доктрини, у т. ч. й науки земельного права. Одним із важливих елементів правового режиму земель є контроль за їх використанням й охороною.

Деякі загальні аспекти контролю за використанням та охороною земель розглянуто в працях багатьох вітчизняних правознавців (В. Б. Авер'янова, В. І. Андрейцева, Г. І. Балюк, А. П. Гетьмана, Н. С. Гавриш, М. І. Єрофеева, Н. Д. Красіліч, І. І. Каракаша, П. Ф. Кулинич, В. В. Носіка, О. О. Погрібного, В. І. Семчика, Н. І. Титової, Г. В. Тищенко, Н. Р. Малишевої,